

Artilleriunderstödet stärkte också modet hos de omringade fallskärmsjägarna.

Det finns gott om skildringar av hur de hungrande, trötta och utsatta ”Röda djävlarerna” ändå höll modet uppe under de sista dagarna i Oosterbeek. Urquhart berättar om ett tillfälle under belägringen när han stötte på en kapten vid 4th Airborne Brigades stab, Hubert Brian Booty, i dennes skyttevärn. Booty, eller ”Jasper” som han allmänt kallades, satt och lekte med sin vinröda fallskärmsjägerbasker som fått ett kulhål rakt igenom. ”Vet Ni vad, *sir*”, sade han och tittade upp på sin divisionchef, ”felet med de här jäkla tyskarna är att de inte vet vad de ska ta sig till!”

Artillerielden hade också en starkt negativ effekt på tyskarnas stridsmoral. 1st Airborne Divisions krigsdagbok noterade den 22 september: ”Den påtagligt minskade aktiviteten på den tyska sidan sedan kvällen den 21 september beror förmodligen på vårt artilleriunderstöd; det är uppenbart att tyskarna blev skakade av våra tyngre pjäser, och några av dem har till och med velat kapitulera till enbart enstaka jeepar. Inte heller idag har fienden visat någon större vilja att gå till anfall. Det märks tydligt att förbanden som står emot oss är av låg kvalitet. En krigsfånge som vi tog idag förklarade att han blivit tillfångatagen därför att han glömt sitt gevär, och att hans hemvärnsförband bestående av gamla gubbar hade satts in för att förstärka SS. Fiendens soldater är inte av en kaliber som gör att de kan stå emot allt stryk de får genom beskjutningen från både vårt artilleri och våra eldhandvapen.”³⁰²

Förlusterna var verkligen av ohyggliga mått på den tyska sidan. På kvällen den 22 september skrev den 20-årige tyske eldkastarsoldaten Josef Forstner ett brev till sina föräldrar: ”Kära föräldrar! Tyvärr måste jag skriva några sorgliga rader. Sedan igår befinner jag mig i Ruhrområdet, och idag den 22 september klockan 6 på kvällen kommer vi att dra ut i strid. Det blir gatustrid. Så om detta nu är det sista ni hör ifrån mig så skickar jag tusen hälsningar. Er Josef.”

Några timmar senare var Pionier* Josef Forstner död, liksom flera av hans kamrater och hans kompanichef Oberleutnant Siegfried

* Motsvarigheten till Schütze (menig) i det tyska infanteriet.

Berend. Forstner och hans kamrat Gefreiter Wolfgang Dinkel blev dödade av en granat utanför Ploegscheweg 7 i Oosterbeek.* De tillhörde Pionier-Lehr-Bataillon z.b.V. som skickats till Oosterbeek för att med sina eldkastare försöka knäcka det brittiska motståndet.

En annan soldat i denna bataljon, Pionier Helmut Bang, berättar om hur det gick till när förbandet skickades dit: ”Sent på kvällen den 21 september blev vi väckta och beordrades att ställa upp: De som var gifta på den ena sidan, de som var ogifta på den andra sidan. De som var ensamstående och i 20-årsåldern blev utplockade. Vi tilldelades utrustning och fick veta att vi skulle till ett ställe som hette Arnhem på västfronten. Jag kände mig fruktansvärt ensam. Jag kände ingen av de andra. De hade heller aldrig varit i strid förut. Det kändes som om jag skulle kvävas. Jag skulle möta en fiende som jag inte visste något om. Snart fick vi höra alla möjliga sorters rykten om att det var elitsoldater, extremt vältränade och med mycket sofistikerade vapen. Jag vågade inte tänka på vad som väntade oss.”³⁰³

Situationen såg ut att ljusna ytterligare för britterna när 43rd (Wessex) Infantry Division kunde inleda sitt anfall i gryningen den 22 september. Om deras 300 DUKW-amfibiefordon kom fram till floden, skulle fallskärmsjägarna kunna undsättas.

* De vilar idag båda på den tyska militärkyrkogården i Ysselsteyn, Forstner i Block M, rad 11, grav 275, Dinkel i Block M, rad 12, grav 279.

”Arnhems ängel”

I den gamla fjortonrums-prästbostaden på Benedendorpsweg 136 väster om kyrkan i Oosterbeek inrättade Light Regiments sjukvårds-officer, Captain Terry Randall – kallad ”Morph” av sina män och patienter – på morgonen den 18 september en sjukvårdsstation. Husets innehavare var Jan ter Horst, en advokat och reservofficer som även var medlem i den holländska motståndsrörelsen. Då han arbetade som tolk för britterna, sköttes huset ensam av hans hustru, 38-åriga Kate ter Horst. Hon flyttade ned i källaren tillsammans med sina fem barn och den flyktingfamilj som paret tidigare hade inhyst. Kate ter Horst hjälpte hela tiden till med att vårda och ta hand om de sårade. I början var det endast få sårade i hennes bostad, men efter striden i västra Arnhem den 19 september växte deras antal snabbt och var den 21 september uppe i över etthundra.

De sårade britterna berättade om hur Kate ter Horst gick runt bland dem och tröstade dem och bjöd på mat och holländsk Advocaat. Varje kväll läste hon högt något ur Bibeln för dem. Många veteraner skulle aldrig glömma hur hon med särskild förkärlek läste för dem ur Psaltaren 91:

*Du skall icke behöva frukta nattens fador,
icke pilen, som flyger om dagen,
icke pesten, som går fram i mörkret,
eller farsoten, som ödelägger vid middagens ljus.
Om ock tusen falla vid din sida,
ja, tio tusen vid din högra sida,
så skall det dock icke drabba dig.*

Det dröjde inte länge förrän hon fick namnet ”Arnhems ängel”. Från och med den 20 september befann sig huset praktiskt taget i frontlinjen och utsattes regelbundet för beskjutning. Men Kate ter Horst stannade oförtrutet kvar på övervåningen och fortsatte att pyssla om de sårade fallskärmsjägarna.

Kate och Jan ter Horst överlevde kriget och bodde kvar i sitt så småningom reparerade hus. Kate avled tragiskt sedan hon den 21 februari 1992 blivit påkörd av en bil på Benedendorpsweg, alldeles utanför sitt hus. I filmatiseringen av *En bro för mycket* spelades hon av Liv Ullmann.

Förhoppningen var att det skulle gå att anlägga en bro över Rhen vid Oosterbeek, och att operation Market Garden därigenom skulle kunna krönas med framgång. Med Montgomery upprepande sina krav på att överbefälhavaren Eisenhower skulle tvinga General Patton att avbryta sina anfall i söder, ge högsta prioritet åt underhållet till Montgomerys 21st Army Group och inordna amerikanska 1st Army under dess befäl; och med Patton klagande på att han hade för lite resurser för att fortsätta mot Rhen i söder, beslöt Eisenhower att kalla till en stabskonferens den 22 september – den första sedan invasionen i Normandie.

Till detta möte, som hölls i Eisenhowers nya stabsplats i det luxuösa Trianon Palace Hotel i Versailles – ententens gamla stabsplats under första världskriget och platsen för undertecknandet av Versaillesfördraget efter första världskriget – anlände inte mindre än tjugotre generaler, amiraler och flygmarskalkar. Montgomery stannade klokt nog kvar på sin stabsplats för att inte genom sitt odiplomatiska sätt förstöra något. Han lät sig representeras av sin stabschef, Major-General Francis de Guingand. Men medan konferensen pågick, hann situationen genomgå en ny stor förändring.

”TILLBAKA TILL VEGHEL!”

På den östra flanken ändrades situationen påtagligt i och med att O’Connors brittiska VIII Corps äntligen kunde gå till anfall. SS-Sperrverband Heinke hade inte mycket till chans mot en hel brittisk armékår. Som vi sett (sid 162), hade Hauptsturmführer Friedrich Richter dragit tillbaka de sista 150 soldaterna i sin II. Bataillon/ SS-Panzer Grenadier-Regiment 21 till Budel, halvannan mil sydost om Eindhoven, den 19 september. De hade inte räknat med att britterna skulle anfalla i nattmörkret, men 11th Armoured Division, ”the Black Bull”, leddes av Major-General ”Pip” Roberts, det brittiska pansarvapnets kanske mest ofövägne förbandschef. Klockan halv fem på morgonen den 20 september – medan det ännu var beckmörkt – stormade Roberts pansar, understött av 4th Battalion, The King’s Shropshire Light Infantry,

Budel från söder. Richters adjutant, SS-Untersturmführer Heinz Damaske, berättar:

”Klockan 04.30 kringgick fyra brittiska stridsvagnar med uppsuttet infanteri våra ställningar i söder och trängde i hög fart in i orten, medan femton andra gjorde en kringgående rörelse runt samhällets mitt. De befann sig mellan kompanierna och stridsledningsplatsen och behärskade alla utvägar med sina kulsprutor, så vi verkade vara helt avskurna. Att fienden genomförde sådana här anfall nattetid var verkligen ovanligt. Men efter att vi hämtat oss från den inledande pansarskräcken och paniken, tog viljan att överleva över. Till slut var det chefens och hans adjutants beslutsamma sätt som gjorde att vi kunde samla oss och förstöra fyra Sherman-stridsvagnar i närstrid. Därefter lyckades bataljonen sätta sig i säkerhet i riktning österut genom att springa i skydd av husfasader, murar och häckar, även om det kostade oss svåra förluster.

Striden under vår tillbakaryckning, som genomfördes fram till ungefär klockan 09.30, utkämpades utan några pansarvärnsvapen. De flesta förlusterna tillfogades 1. kompaniet, där sex man hamnade i fångenskap. Av de 150 man som skyttekompaniet haft vid sin ankomst till Budel den 19 september, återstod vid middagstid den 20 september, när bataljonen samlades tre kilometer öster om Budel, endast 86. Efter att ha väntat i en timme på en spaningspatrull som skickats iväg på vägen mot Weert [cirka 8 km öster om Budel], bröt vi upp och avmarscherade i riktning mot Weert. Under loppet av dagen anlände några smågrupper av män som i skydd av mörkret hade lyckats smita igenom de brittiska linjerna.”³⁰⁴

Under denna strid förlorade II./SS-Panzergranadier-Regiment 21 ännu en kompanichef, då 5. Kompanies SS-Obersturmführer Friedrich-Karl Geyer sårad hamnade i fångenskap. En av de soldater som deltog i denna strid på den brittiska sidan var den norske frivillige Lieutenant Sverre Bratland, som strax efteråt skulle låta höra talas om sig.

För Richter och hans soldater innebar de närmast följande dagarna en enda oavbruten och mycket krävande tillbakaryckning från den ena byn till den andra på väg norrut, utan kontakt med underhållsförbanden, hela tiden med rädslan att bli överflyglad av fienden i söder och i väster.

Panzer-Brigade 107 var inte i ett mycket bättre läge sedan den slagits tillbaka från Son den 20 september, varvid den understödande fallskärmsbataljonen i stort sett blivit uttraderad. Förstärkningar var på väg till tyskarna, men Einsatz-Division 180, som beordrats fram från nordvästra Tyskland den 18 september, hade ännu inte korsat gränsen. Hela den följande natten och nästa dag, den 21 september, kunde Panzer-Brigade 107 – som ändå hade 30 Panther och nio Jagdpanzer IV kvar i behåll – inte genomföra några nya anfall mot ”Club Route”, utan hölls i defensiva ställningar vid Helmond, öster om Eindhoven, för att täcka infanteriets reträtt.³⁰⁵

När 11th Armoured Division ”the Black Bull” på eftermiddagen den 21 september nådde fram till Nuenen, mellan Helmond och Eindhoven, försökte Panzer-Brigade 107 slå tillbaka den genom ett motanfall med sju Panther och en Jagdpanzer IV.³⁰⁶ Men två Panther blev utslagna och resten drevs tillbaka.³⁰⁷ von Maltzahn satte sig skyndsamt i rörelse norrut, men lämnade kvar en del av pansaret som en eftertrupp på den norra sidan om Wilhelminakanalen. Enligt brittiska underrättelseuppgifter avdelades 13 Panther till denna eftertrupp.³⁰⁸

Men tillbakaryckningen norrut innebar också en viss styrkekoncentration på den tyska sidan, och Generalfeldmarschall Model beslöt att utnyttja detta. Han gav nu 1. Fallschirmarmees chef Generaloberst Student order om att genomföra ett nytt kniptångsanfall mot ”Club Route” från båda sidor av vägen. Det primära målet var att erövra och spränga vägbron över Zuid-Willemsvaart-kanalen vid staden Veghel, mellan Eindhoven och Nijmegen, men om det var möjligt skulle man även försöka upprätta en sammanhängande front tvärs över ”Club Route”, från Antwerpen och vidare i en båg åt sydost.

Student begav sig till den västra anfallsstyrkan vid Schijndel, en halvmil väster om Veghel, för att personligen leda operationen.³⁰⁹ General Reinhardts LXXXVIII. Armeekorps hade inte mycket till resurser för att genomföra en så ambitiös operation, men Student trummade snabbt samman ny ad hoc-stridsgrupp, Kampfgruppe Huber. Denna bestod av det återstående regementet i 59. Infanterie-Division, Grenadier-Regiment 1035 under Major Huber, samt Kampfgruppe

KARTA 10: VEGHEL-UDEN-KOEVERING

Jungwirth. Den senare var den återstående fallskärms-ersättningsbataljonen i Kampfgruppe Dewald (se Del 1, sid 132), med 952 man, huvudsakligen rekryter, under Major Hans Jungwirth³¹⁰. Även 1. Kompani i schwere Heeres-Panzerjäger-Abteilung 559 med fyra av de mäktiga Jagdpanther-pansarvärnskanonvagnarna tillfördes Kampfgruppe Huber. Detta kompani leddes nu av Oberleutnant Erwin Seitz, bataljonnens adjutant. Två bataljoner fallskärmsjägare från Kampfgruppe von der Heydte beordrades också att omgruppera till Schijndel.³¹¹

Men de allierade var heller inte inaktiva. Under intryck av de tyska anfällen mot "Club Route" hade 101st Airborne Divisions chef, Major General Taylor, gett order om ett kniptångsanfall mot Kampfgruppe Huber, vars position avslöjades för honom av holländska motståndsmän. För detta förfogade han över 502nd PIR, som den 20 september hade lämnat sina ställningar i Best-sektorn på den västra flanken. Detta regemente grupperades nu i en halvcirkel söder och väster om Schijndel. Även Sherman-stridsvagnarna i 44th Battalion Royal Tank Regiment grupperades i denna sektor för att understödja anfallet. Samtidigt drogs huvuddelen av 501st PIR, 101st Airborne Divisions nordligaste regemente, bort från sina ställningar vid "Club Route" norr om Zuid-Willemsvaart-kanalen och omgrupperade till fälten några kilometer längre västerut, norr om Schijndel. Detta skulle visa sig vara ett ödesdigert misstag.

Vid midnatt natten till den 22 september gick amerikanerna till anfall mot Schijndel. Sergeant Robert E. Chapman från 501st PIR var med om den tämligen odramatiska erövringen av det lilla samhället under småtimmarna den 22 september: "Vi tog staden, som var fylld med fiendesoldater. På morgonen kom Fritzarna ut från sina sovrum och sprang rätt in i våra killar."³¹² Det var rena turen för tyskarna att inte Student också blev tillfångatagen. Men denne hämtade sig snabbt och organiserade ett motanfall.

Regnet vräkte ned när detta sattes in strax efter klockan sju på morgonen. Student befann sig i främsta linjen, bara några hundra meter från Schijndel.³¹³ Trots sin numerära underlägsenhet lyckades den erfarne fallskärmsjärgeneralen rycka till sig initiativet. 1/Lieutenant Sumpter Blackmon i samma regemente som Chapman minns: "Tyskarna var rätt kluriga genom att locka oss ut ur staden. Där hade

de grupperat två stridsvagnar och jag vet inte hur många män till höger om oss, och den formering ur 'A'-kompaniet som jag anförde utsattes för beskjutning från dessa stridsvagnar. Infanteriet höll sig på ett avstånd av 800 meter, så vi kunde inte komma åt dem." Under denna strid blev chefen för 502nd PIR, Colonel John H. Michaelis, svårt sårad och fick evakueras.

Precis när läget var som mest kritiskt för amerikanerna och de brittiska stridsvagnsbesättningarna, kom en order: "Tillbaka till Veghel!" Tyskarna hade gått till anfall från den östra sidan av "Club Route", norr om Zuid-Willemsvaart-kanalen! Den tyska anfällsstyrkan utgjordes av delar av Panzer-Brigade 107, Hauptsturmführer Richters SS-soldater och två nyanlända förband, SS-Panzerjäger-Abteilung 10 och en infanteriersättningsbataljon, Grenadier-Ersatz- und Ausbildungs-Bataillon 16 (från Division 180). Panik bröt ut på den allierade sidan.

På grund av den allvarliga drivmedelsbristen i kombination med att delar av förbandet lämnats kvar i söder för uppehållande strid mot brittiska VIII Corps kunde tyskarna inte sätta in mer än sex av von Maltzahns Panthervagnar, understödda av Richters 5. och 6. kompanier, mot "Club Route" norr om kanalen. Men det räckte gott och väl eftersom amerikanerna flyttat 501st PIR långt ut på fälten i väster. Strax söder om denna anfällsstyrka gick Richters 7. Kompanie och tre StuG IV-pansarvärnskanonvagnar från SS-Panzerjäger-Abteilung 10 mot Veghel.

Effekten måste ha varit chockartad för de brittiska fordonsförarna på "Club Route" när ett halvdussin stora Panthervagnar plötsligt brakade fram genom raden av lövträd hundra meter från vägen. Stridsvagnskanonerna dånade, kulsprutor smattrade och det ena efter det

QR-KOD 14:

04:27-07:15: Tyska Panther-stridsvagnar och andra tyska förstärkningar i strid i Holland.